

16 Ekim Dünya Gıda Günü

"Küresel İklim Değişikliği ve Gıda Güvencesi"

"Son ırmak kurduğunda, son ağaç yok olduğunda ,son balık öldüğünde; beyaz adam paranın yenilemeyen bir şey olduğunu anlayacak."

Bu Amerikalı yerli atasözünden yola çıkarak gıda hakkı ile ilgili sunumuma başlamak istiyorum.

Değerli dostlar,

Gıda hakkı; herkesin yeterli, güvenli ve sağlıklı gıdaya kolayca ve sürdürülebilir bir şekilde ulaşma hakkıdır. Dini, dili, rengi, cinsiyeti ve milliyeti ne olursa olsun her insanın en temel hakkıdır. Bu birincil hakkın, sağlık hakkı ile birlikte işler hale gelebilmesi için gıdaya erişmenin yanında var olan gıdanın da insan sağlığına tehdit oluşturmayacak şekilde saklanması gerekmektedir.

Nitelikli bir gıda hakkının olmadığı bir yerde vücut dokunulmazlığı, mülkiyet, iyi bir çevrede yaşam, konut, siyasi partilere girme, kamu hizmeti ve benzeri gibi hakların varlığının bir anlamı olmayacaktır.

Değerli arkadaşlar,

Tarımsal aktivitelerin, şirketler tarafından yönlendirilir duruma gelmesi dünyada önemli bir ekonomi stratejisi oluşturmuştur. Tek ürüne dayalı tarımsal üretim yapan uluslararası firmalar tarım için büyük bir risk oluşturmaktadır. Dünyada bu üretim anlayışının hakim olmasıyla açlık ve yetersiz beslenmenin kapısı aralanmaktadır.

Dünyadaki gıdanın yaklaşık %70' ini küçük çiftçiler üretmektedir. Avrupa devletleri bu küçük çiftçisini özenle korumakta ve gelişmesi için çaba sarf etmektedir. Çünkü Avrupa, tarımın şirketleştirilmesiyle gıda egemenliği ve gıda güvencesinin risk altına gireceğini çok iyi bilmektedir.

Tarım alanlarının imar ve sanayileşmeye açılması ile gıda hakkı, yani gıdaya erişim zorlaşmaktadır. Tarımsal faaliyet dışına çıkarılan her toprak parçasıyla, tarımda yeterliliğiniz azalmakta bu da o ülkenin gıda egemenliğinin kaybolduğu anlamına gelmektedir.

Dünyada gıda konusunda kıtlık olmadığını, tarımsal üretimin toplam talebin üzerinde olduğunu, gıdaya erişimin sağlanamamasında temel sorunun adil olmayan gelir ve ürün dağılımının olduğunu vurgulamak gerekir.

İklim değişikliği ve kuraklık gibi doğal afetlerin yanı sıra, gelişmiş ülkelerin tarımsal ürün ticaretindeki korumacı politikaları, gıdaya olan talebin artması, tarımda girdi fiyatlarının

yükselmesi, tarım sektörüne yeterli yatırımın yapılmaması, tarım ürünlerinin biyoyakıt üretiminde kullanılması gibi birçok etken dünyada açlık ve yetersiz beslenmeye neden olmaktadır.

İklim değişikliği ile yaşanan kuraklık, yarı kuraklık ve az yağış alma çölleşme sorununu ortaya çıkarmaktadır. Çölleşmenin en büyük nedeni erozyondur. Erozyonun tetikleyicileri ise orman ve bitki örtüsünün insan eliyle tahrip edilmesidir. Bunların yanı sıra coğrafi yapı, yer şekilleri, toprağın aşırı kullanımı, amaç dışı toprak kullanımı, plansız ve aşırı sulama, meraların tarıma açılması gibi etkenler de çölleşmeyi hızlandırmaktadır. Bütün bu nedenlerle elden çıkan toprak, hızla artan nüfusun ihtiyaçlarına cevap veremeyecek düzeye gelerek, gıda güvencesinin tehlike altına girmesinde etken olacaktır.

Özellikle ülkemizdeki iklim, bitki örtüsü ve hayvan yetiştiriciliği geçmişten günümüze birbiriyle örtüşüp birbirini desteklerken, bugün; konut, turizm ve endüstriyel ranta kurban edilen mera alanlarının azalması sonucu hayvancılığımızda da geriye doğru bir gidiş başlamıştır.

Hal bu iken; vahşi kapitalist neoliberal politikaların sonucu, ne kuraklık, ne tarımsal verimsizlik ne de gıda azlığı yalanının GDO ile çözüleceği konusundaki zorlamalarla, tarımsal üretimin eksenini değiştirilmeye çalışılmaktadır. GDO lu üretimle yapılmak istenen; avcı-toplayıcı göçebe toplumdaki yerleşik tarım yapan topluma geçiş ile başlayan, insanlık tarihi boyunca insanlığın ortak malı olmuş tohumların, bir kişi, bir isim, bir şirket adına tescillenerek sahiplenilmesi ve bunun, sıkı sıkı hazırlanmış hukuki sözleşmelerle, ücreti karşılığında üreticiye satılıp, üreticinin bağımlı hale getirmesidir. "**Tescilli, patentli tohumu alırsan üretim yaparsın**" anlayışı gıda güvencesini yok eden bir anlayıştır.

Dünya nüfusunun yaklaşık 7,5 Milyar olduğunu düşünecek olursak; dünyadaki insan varlığı her geçen gün artarken gıdaya erişim de bir o kadar zorlaşmaktadır. Dünyada yaklaşık 1 Milyar insan yatağına aç girmekte ve güne aç uyanmaktadır. 1 Milyarın üzerinde insan da aşırı beslenmeden kaynaklı obezite gerçeği ile yüz yüze ve bununla mücadele etmektedir. Bu adaletsizlik, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası iki kutuplu dünya düzeni ile eş zamanlı olacak şekilde gıda politikalarının plansız yürütülmesinden kaynaklanmaktadır.

Günümüzün hastalığı aşırı ve lüks tüketim alışkanlığı, gıdaya adil ulaşmanın önündeki en büyük engellerden birini oluştururken, gelişmiş ülkeler dışında nüfus planlamasının uygulanmaması da gıdaya erişimi güçleştirmektedir.

Gıdada israfın altı önemle çizilmelidir. Bu kadar aç insanın olduğu bir dünyada, üretilen gıda maddelerinin %10'unun tüketilmeyerek çöpe atılması anlaşılacak bir durumdur. Günde yaklaşık 1,3 Milyar ton gıda çöpe giderek heba olmaktadır. Sadece bu tüketilmeyen ya da tüketilemeyen, çöp olarak son bulan üretim fazlasıyla bile açlık çeken insanları doyurabilmek mümkündür.

Dünya açlıktan kırılırken başta ABD olmak üzere; üretim fazlası tarım ürünlerini ne hayvan yemi ne de insan gıdası olarak tüketerek bitiremeyeceğini gören gıda egemenleri, yağlı tohumlardan biyodizel, tahıl gibi diğer tarım ürünlerinden biyoetanol yaparak, temiz enerji kaynağı aldatmacası adı altında insanlara ve insanlığa ihanet etmektedir.

Günümüzde çocuklar yatağa hala aç giriyor ve güne aç uyanıyor ve yaşanan açlık yüzünden ölüyorlarsa, ülkelerin, genel politikalarının yanı sıra sürdürülebilir doğa, çevre, tarım ve gıda politikalarını da gözden geçirmeleri gerekmektedir.

Son Beş yıldır dünyada gıda fiyatları düşerken bu yılın son bir iki ayı hariç ülkemizdeki gıda fiyatlarındaki artış oldukça düşündürücüdür.

"Yoksulların gıda yardımının nesnesi değil, gıda hakkının öznesi" olduğu unutulmamalıdır. Gıda hakkı sağlanmış olsa bile gıda demokrasisi acaba ne kadar gerçekleşebilecektir?

Kamu sağlığının korunabilmesi adına gıda güvenliğinin sağlanması zorunluluktur. Gıda güvenliği; bütün bu yukarıda anlatılanların ışığında erişilen gıdanın; fiziksel, kimyasal ve biyolojik her türlü zararlanmalardan uzak, sağlıklı ve vücuda yarayışlı olma halini ifade etmektedir.

Gıda güvenliğinin bir hak olarak; özellikle tüketici hakları bağlamında sağlanması, kapsamlı ve ihtiyacı karşılayacak bir gıda mevzuatının varlığı ve bu mevzuata dayalı denetimi ile mümkündür.

Denetimi yapan irade herkim ise; kolluk yetkisini kendi kullanır. Özel kişilere devredemez. Ancak buna anayasal çerçeve içerisinde kanun ile istisnalar getirebilir. Gıda güvenliği konusunda denetim ve kontrol hizmetlerinin laboratuvar ayağının ülkemizde olduğu gibi özel kişilere devredildiği görülmektedir. Gıda denetimi gibi kamusal önemi büyük olan bir yetkinin özel kişilere devredilmesi birçok bakımdan tereddüt doğurucu niteliktedir.

Gıda güvenliğinde ülkemizde gelinen nokta şudur; Kaçak alkolden ölen, sayısını bile bilemediğimiz onlarca insan, yedikleri öğle yemeğinden zehirlenen Dörtüyz Maliye Bakanlığı personeli, okullarda dağıtılan sandviç ve süttten zehirlenen minik yavrular, görevi kamuya sağlık ve koruyucu sağlık hizmetleri sunmak olan bakanlıkların yemekhanelerinde vuku bulan gıda zehirlenmeleri.

Bütün bunlara değinilmeden geçilemezdi saygıdeğer konuklar.

Sonuç olarak;

Açlık ve yoksullukla mücadelede gıda güvencesinin ve yeterli beslenmenin olabilmesi için, ekonomik iyileşmenin sağlanıp geçimin kolaylaştırılması, doğal kaynakların yönetimi, çevrenin korunması, kırsal alanda sürdürülebilir kalkınma ile kırsal refahın artırılması ve sürdürülebilir tarımsal politikaların hayata geçirilebilmesi gerekmektedir.

Su ve toprak gibi hayati öneme sahip doğal kaynakların korunması için gerekli önlemler alınarak sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

Adil bir gıda dağılımı ve gıdaya erişim hakkının olabilmesi için; üretici doğru yöntemlerle desteklenip, üretim süreçlerinde tutulmaya çalışılmalı, tarımsal AR-GE' ye daha fazla yatırım yapılmalı, tarımsal ürün planlaması yapılarak israf önlenmeli, toprağı işlemede aile işletmelerine öncelik verilmelidir.

Özellikle kadın çiftçilerin tarımsal üretimin içinde tutulması gereklidir. Kadının topraktan kopmasıyla aileler de topraktan kopup uzaklaşmaktadır. Sürdürülebilir aile çiftçiliğı ve bunun temel direğı olan kadın çiftçiler özendirilmeli ve teşvik edilmelidir.

Bunlarla birlikte değerli katılımcılar,

21. Yüzyılın ikinci yarısından sonra su ve gıdanın en stratejik iki ürün olacağı asla unutulmamalıdır. Küresel ısınma ile tatlı su kaynaklarının gün geçtikçe yok olduğunu düşünenecek olursak, insanların içme ve kullanma sularına ulaşmasının ne kadar zor ve maliyetli olacağını, bundan kaynaklı tarımın olmazsa olmazı sulama suyunun yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalacağından, tarımsal üretimin sekteye uğrayacağını görebilmeliyiz. Bu iki stratejik ürünün önümüzdeki yıllarda günümüzün doğal gazı ve petrolü olacağını unutmamalıyız. Koskoca bir Yirminci Yüzyılı enerji ve enerji kaynağı paylaşımı savaşları ile geçirdiğimizi hatırlayacak olursak, günümüzde dahi enerji kaynaklarının ve iletim hatlarının geçtiğı ülkelerde yaşanan savaşlarla dünya haritasının nasıl değiştirildiğini görmek mümkündür.

Yaşadığımız yüzyıl ve sonrasının stratejik silahı haline dönüştürülmek istenen su ve gıdanın en temel insan hakkı olduğu unutulmamalıdır. Bu hakkın silaha dönüştürülmesi asla kabul edilemez.

Yine yaşadığımız bu günler, insanlık tarihinin tanık olduğu en büyük göç olaylarının gerçekleştiğı günlerdir. Başta Ortadoğı olmak üzere, Orta ve Kuzey Afrika ile Yakın Asya' dan gelen insan göçü, insanlık tarihinde altı çizilecek en büyük trajedilerden birisi olarak hatırlanacaktır. Milyonlarca insan başta savaş olmak üzere, kuraklık ve açlık nedeniyle doğup büyüdükları toprakları , yurtlarını terk ederek büyük bir ihtimalle Akdeniz ve Ege sularında ölümle son bulacak bir bilinmeze doğru yolculuk yapmaktadır. Canlarını kurtarabilenler, insanca bir yaşam umuduyla Avrupa ülkelerine gideceklerini sanarken beton duvarlar, tel örgüler ve paramiliter kuvvetlerle karşılaşarak hayatlarının başka bir şokunu yaşamaktadır. Geçici konaklamaların yapıldığı kamp adı verilen insanlık ayıbı toplanma yerlerindeki barınma ve beslenme sorunu da apayrı bir açmazdır. Dünyanın gözü kör, kulağı sağır egemen güçlerinin bu soruna duyarsızlığı sözün bittiğı yer anlamına gelmektedir. Barınma alanının da bile açlık çeken insanların hali nasıl tarif edilir?

Sevgili dostlar,

Açlığın, yokluğun ve yoksulluğun son bulduğu, hakça adil bir paylaşımın olduğu, korkulardan, kaygılardan uzak, güvenli , sağlıklı, savaşsız , sınıfsız ve sömürüsüz bir dünya özlemiyle hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Kemal Zeki Taydař

Ankara 15 Ekim 2016